

ПРОКОПЕНКО В.В.

к.ю.н., доцент, доцент кафедри морського та митного права НУ «ОЮА», м. Одеса

СТАН НАУКОВИХ ДОСЛІДЖЕНЬ МИТНИХ ПРОЦЕДУР НА ТРАНСПОРТІ

Згідно вимог України щодо оформлення дисертацій є обов'язковим окреслення основних етапів розвитку наукової думки за своєю проблемою. Практично такі ж вимоги висуваються щодо оформлення наукових статей, в яких одним із елементів є «...аналіз останніх досліджень і публікацій, в яких започатковано розв'язання даної проблеми...» [1]. Враховуючи наведені вимоги спробуємо визначити стан наукових досліджень митних процедур на транспорті.

Проведені наукові дослідження в галузі митних процедур, порядок їх виконання (реалізації), специфіка таких процедур на різних видах транспорту завжди були дискусійними з точки зору науки митного права. Це обумовлюється наступними чинниками: по-перше, відсутністю однотайності серед науковців щодо місця митного права в правовій системі держави; по-друге, теоретико-практичне визначення основного категоріального апарату в досліджуваній сфері практично не проводилось. Слід зазначити, що проблема визначення поняття та характеристики категорії правових відносин є однією із найбільш складних як з точки зору загальної теорії права, так і з погляду визначення принципових засад регулювання та функціонування окремих галузей права, зокрема митного права.

Крім того, ті незначні наукові напрацювання щодо митних процедур на водному та повітряному транспорті не дають можливості розробити науково обґрунтовані рекомендації з підвищення ефективності цих процедур на інших видах транспорту. Достатня кількість схем, інструкцій, положень та локальних актів митниць щодо митних процедур на різних видах транспорту не відомі або недоступні широкому колу

читачів, що, в свою чергу, не дозволяє виділити специфіку таких процедур на різних видах транспорту. Спробуємо проаналізувати стан наукових досліджень у сфері митних процедур на транспорті та дослідити точки зору вчених щодо розглядуваної проблеми.

Найбільш популярним та досліджуваним напрямком митних процедур на транспорті серед вчених та практиків є митні процедури на водному транспорті. Одним із перших проблеми митних процедур на морському транспорті почав досліджувати Є.В. Додін. В учбово-методичному посібнику «Таможенные операции на морском транспорте» [2] вчений сконцентрував увагу на специфіці митного контролю та митного оформлення товарів і багажу, які переміщуються через митний кордон України за допомогою морських, річкових та паромних транспортних засобів та аналізі нормативних актів, як регламентують ці митні процедури, та практики їх застосування. Вченим обґрунтовується наявність спеціальних видів митних процедур на морському транспорті та вперше проводиться аналіз особливостей здійснення митних процедур на пасажирських, військових, риболовецьких судах, специфіки митних процедур оформлення імпорту нафтопродуктів морським транспортом, митного оформлення матеріально-технічного оснащення морських суден. Не викликає сумнівів, що результати досліджень Є.В. Додіна були в подальшому використані при нормотворчій діяльності уповноважених державних органів та були корисними і в практичній діяльності митних органів.

На рівні комплексних монографічних робіт митні процедури на морському транспорті досліджували С.А. Трофімов і О.О. Зотенко. Так, С.А. Трофімовим у дисертаційному дослідженні «Організаційно-правові засади здійснення митних процедур на морському транспорті» сформульовано і запропоновано низку положень і висновків і деякі з них необхідно навести, які дозволять уявити думку автора щодо визначення місця митних процедур в митному праві. По-перше, «митні процедури на морському транспорті становлять собою послідовний, законодавчо визначений порядок здійснення митних операцій з митного контролю, митного оформлення, а також справляння передбачених законом податків і зборів з морського транспорту й товарів і транспортних засобів, що переміщуються за його допомогою» [3, с. 8]. По-друге, «митні операції є найважливішим складником кожної з митних процедур, оскільки останні здійснюються через систему саме таких митних операцій» [3, с. 14]. По-третє, «митні процедури на морському транспорті становлять собою окремий вид провадження в адміністративному праві й виступають складовим елементом адміністративного процесу» [3, с. 6].

Якщо представити схематично вищенаведені тези А.С. Трофімова тоді складається наступна картина: митні операції – митна процедура – адміністративне провадження – адміністративний процес.

Зотенко О.О. у дисертації «Митні провадження на морському транспорті» обґрунтовує «...доцільність запровадження в митне законодавство України терміна «митне провадження» та його розмежування на «митне-юрисдикційне» та «митно-процедурне» провадження» [4, с. 7]. Зазначено, що «...митне провадження на морському транспорті як вид адміністративного провадження можна визначити як митні процедури (операції) щодо проведення митного контролю за переміщенням морського транспорту і товарів, що переміщуються ним, митного оформлення цих транспортних засобів і товарів, нарахування і стягнення передбачених законодавством податків і зборів, що здійснюються митними органами України цілодобово у пунктах пропуску через державний кордон України у межах зон митного контролю ...» [4, с. 5].

Схематично тези О.О. Зотенко можна представити так: митні процедури (операції) – митне процедурне провадження як вид митного провадження, який, у свою чергу, є різновидом адміністративного провадження – адміністративний процес.

Таким чином, обидва автора одностайні у визначенні місця митних процедур на морському транспорті, які являються видом провадження (адміністративного, митно-процедурного) і є складовою частиною адміністративного процесу.

Менш дослідженою з точки зору науки митного права є проблема здійснення митних процедур на повітряному транспорті, хоча деякі розробки у цьому напрямку здійснювались. Так, В.В. Прокопенко у дисертації «Митні операції на повітряному транспорті» обґрунтовує необхідність розмежування понять «митні процедури» та «митні операції» та дається їх авторське визначення. Так, «митні процедури – виконання митним органом дій, визначених МК України, які є обов'язковими при митному контролі та митному оформленні на авіаційному транспорті. Митні операції – це дії, які здійснюються митними органами у рамках митної процедури в залежності від конкретної митної ситуації» [5, с. 5]. Робиться висновок про те, що «...митні операції у своїй сукупності на повітряному транспорті являють собою окремий вид адміністративного провадження...» [5, с. 17].

Схематично висновки та пропозиції В.В. Прокопенка будуть виглядати таким чином: митні операції – митні процедури – адміністративне провадження. Як бачимо, визначення місця митних процедур на повітряному транспорті співпадає з вищенаведеними розробками.

Проблематика здійснення митних процедур на залізничному, автомобільному, трубопровідному транспорті залишається майже не дослідженою, хоча і є лічені публікації в спеціальній літературі. Крім того, практиками митниками у 2001 р. була заснована серія «Мита справа в Україні», в якій вийшли друком випуски «Митний контроль на автомобільному транспорті» 2003 р., «Таможенное оформление морских грузов» 2003 р., «Митний контроль на повітряному транспорті» 2004 р., «Митний контроль на автомобільному транспорті» 2004 р., «Митне оформлення автотранспортних засобів» 2004 р., «Митне

оформлення енергоносіїв» 2009 р. Ознайомлення зі змістом вищезазначених видань дозволяє констатувати про відсутність наукового підходу щодо досліджуваних явищ. Не викликає сумнівів високий рівень знань і професійної підготовки укладачів цих видань, однак обмежуватись лише наведенням та цитуванням нормативних актів органів публічної влади щодо розглядуваної проблематики свідчить про відсутність наукової цінності та ефективності.

Резюмуючи вищевказане доходимо до висновку про відсутність в митному праві України цілісного, комплексного монографічного дослідження митних процедур на транспорті, яке б дозволило надати пропозиції та рекомендації щодо удосконалення правових засад таких процедур на різних видах транспорту.

Список використаних джерел:

1. Про підвищення вимог до фахових видань, внесених до переліків ВАК України: Постанова Президії Вищої атестаційної комісії України від 15.01.2003 р. № 7-05/1. Електронний ресурс. Режим доступу: <http://zakon.nau.ua/doc/?uid=1155.1316.0>
2. Додин Є.В. Таможенні операції на морському транспорті: учеб.-метод. пособ. – О.: Юридическая литература, 2001. – 96 с.
3. Трофімов С.А. Організаційно-правові засади здійснення митних процедур на морському транспорті: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук : спец. 12.00.07 «адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право» – Х., 2008. – 19 с.
4. Зотенко О.О. Митні провадження на морському транспорті: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук : спец. 12.00.07 «адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право» – О., 2011. – 18 с.
5. Прокопенко В.В. Митні операції на повітряному транспорті: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук: спец. 12.00.07 «теорія управління; адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право» – О., 2005. – 21 с.